

KOJANITZ LÁSZLÓ

A francia forradalom: katasztrófa vagy a szabadság diadala?

A történelmi narratívák jellemzőinek tanítása

Absztrakt

A tanulmány amellett érvel, hogy a középiskolai történelemoktatásban helyet kellene kapnia a legjellemzőbb történelminarratíva-típusok megismerésének. E tudás segítene a tanulóknak megérteni azt, hogy a történelmi viták jelentős része a narratív megközelítésmódok közötti különbségekből fakad. A történelem mindig valaki által értelmezett és konstruált tudás, és ez a történészek által írt tanulmányokra és a tankönyvekre is igaz.

A történelmi narratívák tanításának szemléltetésére a tanulmány egy részletes foglalkozástervet is bemutat. Ebben a foglalkozásban a francia forradalomról és a trianoni békéről szóló, egymástól eltérő szemléletű értelmezések szolgálnak példaként ahhoz, hogy a diákok megismerjék a Jörn Rüsen ontogenetikus modelljében megkülönböztetett négy narratívátípust: tradicionális, példakereső, kritikus és genetikus. A tanulók betekintést nyerhetnek abba, hogyan működnek ezek a narratívák, és milyen értelmezési logikák húzódnak meg mögöttük. A Rüsen-féle négy típus ismerete a multiperspektivikus történelemszemlélet kialakulását is támogathatja, mivel segít megérteni, hogy az eltérő nézőpontokat előtérbe helyező narratívák miként egészíthetik ki egymást, és hogyan nyújthatnak így egy gazdagabb és árnyaltabb képet a múltról

Kulcsszavak: történelmi elbeszéléstípusok, Rüsen-féle tipológia, többnézőpontúság, foglalkozásterv, francia forradalom, Trianon

The French Revolution: A Disaster or a Triumph of Freedom?

Teaching the characteristics of historical narratives

Abstract

This study argues that secondary school history education should devote greater attention to introducing students to the most characteristic types of historical narratives. Such knowledge would help learners better understand that many historical debates arise from differences in narrative approaches. It is also crucial for students to recognize that contemporary statements and works likewise reflect the fact that history is always interpreted and constructed by someone—this applies not only to scholarly studies but also to textbooks.

To illustrate a possible way of teaching historical narratives, the study presents a detailed lesson plan. In this lesson, contrasting interpretations of the French Revolution and the Treaty of Trianon are used as examples to support students in learning to identify the four narrative types distinguished by Jörn Rüsen: traditional, exemplary, critical, and genetic. Through these examples, students can also gain insight into how these narrative approaches operate and what kinds of interpretive logics underpin them. Familiarity with Rüsen's four models can also foster a multiperspectival approach to history, helping students understand how narratives that foreground different perspectives can complement one another and thereby offer a richer and more nuanced understanding of the past.

Keywords: historical narratives, Rüsen's typology, multiperspectival approach, lesson plan, French Revolution, Treaty of Trianon

---

1. Bevezetés

A történelemtanításnak ahhoz is segítséget kellene nyújtania, hogy a tanulók felismerjék a történelmi narratívák eltérő megközelítésmódjait. Észrevegyék a szemléletbeli különbséget a múltban követendő értékeket és hagyományokat kereső történelmi elbeszélések, valamint a jelenhez vezető folyamatok megértésére törekvő történelmi magyarázatok között. Meg tudják különböztetni egymástól a tanulságokra összpontosító és a korábbi interpretációk kritikájára épülő történelmi értékeléseket. E tudás segítségével könnyebben megérthetnék, hogy a történelmi viták sok esetben éppen e megközelítésmódbeli különbségekből fakadnak. Ez akkor valósulhat meg leginkább, ha a tanár közvetítésével a reflektív szemlélet folyamatosan megjelenik a történelemórákon. Az azonban ritkán történik meg, hogy a tanárok külön is foglalkoznának a történelmi narratívák különbségeivel és jellemző típusaival. A következőkben azt szeretném bemutatni és példákkal is alátámasztani, hogy miért lenne fontos megismertetni a

diákokat a különféle narratíva típusokkal, és hogyan lehetne ezt érdekesen és hatékonyan megvalósítani. Természetesen e célból más megoldások is jól működhetnek. A lényeg, hogy keressünk lehetőségeket a történelmi narratívákkal összefüggő tudás kialakítására és tudatos alkalmazására, legalább a középiskolai képzés záró szakaszában, amikor már kellő szövegértési képességekkel is rendelkeznek ehhez a diákok.

2. A történelmi narratívákkal való foglalkozás célja a tanításban

A múlt bemutatása és feltárása sohasem csak a tények összegyűjtését jelenti. Akármilyen céllal is készül egy történelmi interpretáció, az mindig az események valamilyen értelmezését is magában foglalja. A múltból pedig történetek, magyarázatok, tanulságok vagy a közösségeket összetartó tradíciók lesznek.

Az elsődleges forrásokkal kapcsolatban a tanárok gyakran felhívják a diákok figyelmét arra, hogy gondolják át, ki, miért és milyen céllal írta vagy mondta azt, ami a forrásban található. A másodlagos források ilyen szempontú vizsgálata viszont sokkal ritkább. Azt a látszatot keltve, mintha az előítélek, elfogultságok és egyoldalú megközelítések csak a korabeli beszámolókat és interpretációkat jellemeznék. Fontos lenne pedig, hogy a diákok a mai megnyilatkozások és művek esetében is tudatában legyenek annak, hogy a történelem mindig valaki által értelmezett, konstruált jellegű tudás, és ez igaz a történészek által írt tanulmányokra és a tankönyvszerzők által készített tankönyvekre egyaránt.

A tanulóknak képesnek kellene lenniük a különféle elbeszélői szándékok (magyarázó, értékelő, érzelmi, legitimáló) azonosítására, az eltérő történelmi nézőpontok (társadalmi csoportok, politikai ideológiák, nemzeti narratívák) összehasonlítására, valamint a narratívák mögötti célok, értékítéletek, történeti és politikai megközelítésmódok felismerésére. Ezt azonban megnehezíti, hogy a történelemórákon általában csak egyféle értelmezéssel, a tankönyv hivatalos narratívájával, találkoznak. Egyes események, személyek esetében időnként ugyan megtörténik, hogy a diákok egymással is ütköző értékeléseket olvashatnak. Ilyenkor pedig akár érdekes viták is kialakulhatnak arról, hogy kinek van inkább igaza, melyik értékelés támasztható alá jobban bizonyítékokkal és érvekkel. Az azonban szinte soha nem kerül bemutatásra, hogy a szembenálló interpretációk mögött gyakran nagyon eltérő történelmi megközelítésmódok állnak.

Jörn Rüsen négy jellemző narratíva típust különböztetett meg egymástól: tradicionális, példakereső, kritikus, genetikus. Nagyon leegyszerűsítve, a tradicionális megközelítésmód célja a közösségi értékek és hagyományok, valamint az identitás megerősítése. A példakeresőé a történelmi tanulságok megfogalmazása. A kritikusé a korábbi történelmi interpretációk hibáinak és tévedéseinek felismerése. A genetikusé

pedig a történelmi folyamatok és a változás szükségszerűségének megértése¹. Lévesque összekapcsolta a történelmi tudatot működtető négy kompetenciát, vagyis a kutatási, a gondolkodási, az orinetációs és a narratív kompetenciát, a történelmi tudat Rüsen által leírt négy jellemző típusával. Ennek segítségével még árnyaltabban jellemezhetők a múlthoz való viszonyulások különböző típusai. A példakereső típus esetében a kutatási kérdések arra szolgálnak, hogy összehasonlítva a különböző korokban történeteket, a jelenre vonatkozóan is hasznos tanulságokat vonhassunk le belőlük. A kritikus típus kérdései viszont azt vizsgálják, hogy egyes korok értékrendje, szemlélete és érdekviszonyai miként befolyásolták és torzították el a múltról alkotott narratívákat. A példakereső történelmi gondolkodás az események olyan típusú elemzését helyezi előtérbe, amely örök érvényű szabályok és cselekvési alapelvek felismeréséhez vezethet. A kritikus történelmi gondolkodás viszont annak felismerésére szolgál, hogy a történelmi interpretációk kontextuálisan meghatározottak: a múltról szóló felfogását minden korszak a maga értelmező kerete alapján alakítja ki². Mindezzel bővebben egy másik tanulmányomban foglalkozom³.

A narratívátípusok megismertetése nem része a történelemtanítási gyakorlatunknak, pedig a legjellemzőbb történelmi megközelítésmódok felismerésének képessége a mindennapi életben is sok segítséget adna a történelmi viták megértéséhez és a különböző interpretációk összevetéséhez. Andreas Körber szerint a történelmi tudat fejlődését az is jól jelzi, ha valaki egyre jobban tudatában van e különböző megközelítésmódoknak, és képes ezeket felismerni a múltban történetekről szóló megnyilatkozásokban⁴. Ez a tudatosság szükséges ugyanis ahhoz, hogy differenciáltan tudjunk értelmezni a magunk és mások megközelítésmódját a különböző történelmi eseményekhez, és képesek legyünk észrevenni, milyen szerepet játszanak e megközelítésmódbeli eltérések a történelmi vitákban.

3. A narratívátípusok összehasonlításán alapuló módszer

A narratívák tanításának egyik eredményes módja lehet az, ha képessé tesszük a diákokat a Rüsen által azonosított négy típus felismerésére. Először bemutatjuk nekik a négy típus közötti különbségeket és az egyes típusok legfontosabb jellemzőit. Utána példát láthatnak arra, hogy ugyanarról az eseményről mennyire eltérő értékelések készülhetnek e négyféle megközelítésmód szerint. Önálló feladatként pedig nekik kell összekapcsolni

---

¹ RÜSEN, 2006

² LÉVESQUE, 2018

³ KOJANITZ, 2019

⁴ KÖRBER, 2018

a négyféle interpretációt a négyféle típusal úgy, hogy bemutatják a döntésüket alátámasztó a részleteket és jellemzőket. Ez egy meglehetősen összetett feladatsor, és csak jó képességű, az átlagnál felkészültebb és érdeklődőbb tanulócsoporthok esetében ajánlható. Hiszen a narratívák megfogalmazásában rejlő jelentéskülönbségek keresése fejlett szövegértési képességeket és belső motivációt igényel.

Egy ilyen célú feldolgozás beiktatása a képzési folyamatba többféle módon történhet. Az egyik jó megoldás az lehet, ha egy adott téma feldolgozásának végén kerül rá sor. Például a nagy francia forradalomról vagy a trianoni békéről tanultak ismétlésekor szembesítjük a diákokat négy eltérő szemléletű értékeléssel. Ilyenkor frissek és könnyen felidézhetőek még a különbségek megértéséhez szükséges háttérismeretek, s a tanulók azonosítani tudják, hogy az egymástól eltérő történelmi értékelések milyen tényekre támaszkodnak. Ezáltal a négyféle interpretáció összehasonlítása a már megszerzett tudás elmélyítését is szolgálja. Másfajta megoldást jelent, amikor a foglalkozás célja kifejezetten a narratívátípusok megismertetése a tanulókkal. Ebben az esetben a francia forradalomról és a trianoni békéről szóló értékelések az egyes narratívátípusok jellemző példaként jelennek meg. Az általam bemutatott terv az utóbbi megoldásra lehet egy példa.

4. A történelmi narratívák típusainak felismerése (foglalkozási terv)

4.1. Első óra: A történelmi narratívák

Téma: A történelmi narratívák fogalma, a Jörn Rüsen által azonosított négy narratív típus: tradicionális, példakereső, kritikus, generatív

Cél: felismerni, hogy ugyanarról a múltból többféle értelmezés is kialakulhat és létezhet

Módszer: tanári magyarázat, páros feladat, közös megbeszélés

Eszközök: négy rövid narratív szöveg a francia forradalomról, kivetítő, táblázat a négyféle típusról

Ráhangolódás: Egy történelmi esemény, többféle értelmezés? (5 perc)

A tanár lehetséges indító kérdései:

- *Miért foglalkozunk a történelemmel?*
- *Mi a célja és a haszna a történészek munkájának?*
- *Miért nem ugyanazt írja egy tankönyv, egy politikus vagy egy történész ugyanarról az eseményről?*
- *Tudtok-e példákat mondani történelmi események eltérő értelmezésére és értékelésére?*

Az új ismeretek bemutatása: A történelmi narratívák típusai (5 perc)

Rövid tanári ismertető a Rüsen által megfogalmazott négyféle történelmi szemléletről és elbeszélésmódról. Rövid, 1–1 perces magyarázattal:

Tradicionális

A múlt példakép, szabályozó erő: „Így volt, ezért így kell továbbra is lennie.”

Mi az az értékrend, hagyomány és intézmény, amit „őrizni” kell?

Példakereső

A múlt tanulságokkal szolgál: „A múltból mintákat veszünk, hogy eligazodjunk a jelenben.” Milyen tanulságot ad a jelennek?

Kritikus

A múltról szóló narratívák megkérdőjelezése: „A hagyományos történetek hibásak, mert más szempontokat és tényezőket is figyelembe kell venni.”

Mit kell megkérdőjelezni? Miért?

Generatív

A múlt segítségével megértjük a változásokat és a jelenhez vezető folyamatokat: „Hogyan lettünk azok, akik ma vagyunk?”

Milyen hosszú távú folyamat része az esemény?

A magyarázat végén azt is el kell mondani, hogy e négyféle típus megkülönböztetése is egy elméleti konstrukció, és lehet másfajta tipizálása is a történelmi narratíváknak. A valóságban pedig e történelmi megközelítésmódok általában soha nem ilyen vegytisztán, hanem keverten jelennek meg a múltból készült írásokban.

A diákok kapnak egy összefoglaló táblázatot is:

Narratív típus	Fő cél / funkció	Jellemző nézőpont	Kulcsszavak	Tipikus történet-magyarázat
1. Tradicionális	A közösségi értékek, hagyományok megerősítése	A múlt példakép, normát ad	hagyomány, identitás, állandóság, kontinuitás	A múlt bemutatja: ami régen helyes volt, azt folytatni kell.
2. Példakereső	Tanulságok keresése a jelen problémáihoz	A múlt mint tapasztalat és példa	tanulság, analógia, minta, útmutatás	A múlt eseményei példaként szolgálnak: hogyan cselekedjünk ma.
3. Kritikus	A torzító, leegyszerűsítő narratívák megkérdőjelezése	A múlt elbeszéléseinek kritikája	kétely, dekonstrukció, mítoszrombolás	A hagyományos történet hibás vagy hiányos – újra kell vizsgálni.
4. Generatív	A hosszú távú fejlődési folyamatok megértése	A múlt változásainak és hatásainak feltárása	folyamat, fejlődés, összefüggés, kontextus	A múlt eseményei hosszú távú változások részei, amelyek a jelenhez vezetnek.

Páros feladat: Négy rövid szöveg elemzése (15 perc)

Cél: a négy narratíva típus felismerése

A diákok megkapják a francia forradalomról készült négy rövid szöveget.

A párok feladata:

- eldönteni az egyes szövegekről, hogy melyik elbeszélésmódot követik;
- aláhúzni a szövegekben azokat a részeket, kifejezéseket, amelyek erre utalnak.

Lehetséges segítő kérdések:

- *A szöveg inkább megerősít egy hagyományt, vagy megkérdőjelez valamit?*
- *A múltra vagy a jelenre fókuszál?*
- *Tanulságot keres, vagy folyamatot ír le?*

A) szöveg⁵

A francia forradalom Európa történelmének egyik nagy sorsfordító eseménye volt, amely elsöpörte a régi rendet. A monarchia, amely évszázadokon át biztosította az ország stabilitását, erőszakos módon omlott össze. A hagyományos tekintélyek elvesztése sokakban bizonytalanságot és félelmet keltett. A radikális eszmék terjedése olyan társadalmi felfordulást eredményezett, amely meggyengítette a nemzet kohézióját. A terror időszak a különösen jól mutatja, milyen veszélyes lehet a hagyományos rend felrúgása. Bár végül Napóleon restaurálni próbálta a rendet, a forradalom okozta törések hosszú időre megmérgezték a francia társadalmat.

B) szöveg

A francia forradalom olyan folyamatokat indított el, amelyek később meghatározták a modern demokráciák működését. Az állampolgári jogok és az alkotmányosság nem csupán korabeli követelések voltak, hanem új politikai identitás alapjai is. A forradalom megmutatta, hogy a társadalmi rendek nem örökérvényűek, hanem alakíthatók. A 19. század politikai mozgalmai – liberalizmus, nacionalizmus, szocialista irányzatok – mind a forradalom tapasztalataiból építkeztek. A francia forradalom így a modern európai identitás egyik magja lett. Öröksége a jelenben is él: a jogállamiság, az emberi jogok és az állampolgári részvétel alapelvei ebből a korszakból táplálkoznak.

C) szöveg

A francia forradalomról folyó történelmi beszédet sokáig két szélsőség uralta: vagy a szabadság diadalának, vagy az anarchia és terror tragédiájának tekintették. A forradalom azonban nem volt sem szükségszerű felszabadulás, sem irracionális rombolás, hanem sokféle társadalmi csoport eltérő érdekeinek ütközése. A nép idealizált szerepe szintén problematikus, hiszen a döntéseket gyakran szűk politikai csoportok hozták meg. Az egyenlőség jelszava gyakran nem valósult meg a mindennapokban. A terror időszakát sem lehet csupán erkölcsi összeomlásként értékelni. A Napóleon-korszak értékelése is újragondolást igényel, hiszen a diktatórikus elemek mellett sok modernizációs lépést is hozott.

D) szöveg

A francia forradalom olyan történelmi esemény, amely megmutatja, milyen következményekkel jár, ha egy társadalom hosszú ideig nem képes békés úton megújulni. A forradalom kirobbanását döntően az egyenlőtlenségek és a politikai részvétel hiánya okozták, ami minden korszak számára intő jel. A polgári szabadságjogok megfogalmazása ma is arra tanít, hogy az államnak kötelessége biztosítani az egyéni jogokat. Ugyanakkor a radikalizálódás és a terror arra figyelmeztet, hogy a változásnak mértéktartónak kell lennie. A forradalom vezetőinek sorsa megmutatja, hogy az erőszak végül saját

---

⁵ A feladatokhoz adott narratívák elkészítéséhez mesterséges intelligenciát is használtam segítségül.

megalkotóit is felemészti. Napóleon felemelkedése pedig arra tanít, hogy a forradalmi zűrzavar könnyen utat nyit az egyeduralomra törő katonai vezetőknek.

Közös megbeszélés (15 perc)

A tanár a diákokkal közösen ellenőrzi a besorolást és indoklást is kér hozzá.

Például:

- *Miért gondolták, hogy ez a tradicionális?*
- *Milyen szavak vagy kifejezések adták a kulcsot?*
- *Mi különbözteti meg a kritikus és a példakereső elbeszélésmódot?*
- *Melyik típus volt a legkönnyebben felismerhető?*
- *Miből látható, hogy minden narratívának valamilyen „szándéka” van?*

Lezárás (5 perc)

Rövid összefoglaló:

- *Milyen különbségek vannak a legjellemzőbb történelmi elbeszélésmódok között?*
- *Hogyan segíti ezek felismerése a történelem megértését?*

Otthoni feladat

Olvassák el a kétféle középiskolás okostankönyv francia forradalomról szóló leckéit!

Történelem 11. (A sorozat)

https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_10_nat2020/lecke_03_011

Történelem 11. (B sorozat)

https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_10_nat2020_b/lecke_03_010

Keressenek bennük olyan részleteket, amelyek az egyik vagy másik elbeszélésmódra jellemzők!

4.2. Második óra: A trianoni béke

Téma: A trianoni béke értelmezése a rüseni narratíva típusok szerint

Cél: kritikai gondolkodás, a narratívákról szerzett tudás alkalmazása

Módszer: csoportmunka, prezentáció, vita, reflektív írás

Eszközök: négy rövid narratív szöveg a trianoni békéről, nagyméretű csomagolópapír, filcek

Ráhangolódás: Viták Trianonról (5 perc)

Kérdés a diákoknak:

- *Miért vált ki vitákat még ma is a trianoni béke témája az emberek körében?*
- *Milyen vélemények ütköznek egymással?*
- *Mi a különbség a társadalmi emlékezet és a történész szemlélete között?*

Csoportmunka: A Trianonról szóló szöveg értelmezése és poszter készítése (15 perc)

A tanár négy csoportba osztja a diákokat.

Minden csoport kap egyet a Trianonról szóló szövegek közül.

A feladathoz használhatják az előző órán kapott összefoglaló táblázatot is a négyféle narratíváról, elbeszélési módról.

A szöveg értelmezése

Feladat: a csoport azonosítsa a szöveg történelemszemléletét, elbeszélésmódját:

- *Melyik narratívátípusra jellemző a szöveg?*
- *Milyen megállapítások és kifejezések utalnak erre?*
- *Hogyan lehetne röviden összefoglalni e narratíva megközelítésmódját az eseményhez?*

Poszter készítése

Feladat: a csoportok a csomagolópapírra ráírják:

- a narratívátípus nevét
- a szövegből vett kulcsmondatokat, idézeteket
- három jellemző fogalmat (pl. „trauma”, „tanulság”, „sérelemnarratíva”, „folyamatosság”)

A poszterek készülhetnek digitális változatban is például Padleten vagy Canvában is.

A) szöveg

A trianoni béke a magyar történelem egyik legnagyobb traumája volt, amely évszázadok természetes fejlődését törte meg. A történelmi Magyarországot, amely évszázadokon át összetartotta a Kárpát-

medence népeit, erőszakkal szétszakították. Ez a döntés nem vette figyelembe a történelmi hagyományokat, az együttélés kialakult rendjét és a nemzet történelmi jogait. A béke felbontotta a megszokott politikai és gazdasági kereteket, amelyek a magyar társadalom stabilitását biztosították. A magyarság kulturális és gazdasági egysége megbomlott, és a történelmi központok közül sok a határon kívülre került. A határok meghúzása nem követte a természetes kapcsolatok logikáját, így szétszakította a közösségeket és családokat. A trianoni béke figyelmeztetés arra, milyen súlyos következményei vannak annak, ha a történelmi örökséget nem tisztelik. A trianoni döntés így nemcsak egy időszak lezárása, hanem a magyar történelem folytonosságának megszakítása is volt.

B) szöveg

A trianoni béke példa arra, milyen következményei vannak a nemzetközi konfliktusoknak és a nagyhatalmi döntések felelőtlenségének. Arra figyelmeztet, hogy a tartós béke nem épülhet aránytalan és megalázó feltételekre, és hogy a kisebbségek jogainak megsértése milyen könnyen válik nemzetközi konfliktusok forrásává. A két világháború közötti politika radikálizálódása pedig arra tanít, hogy a nemzeti sérelmeket könnyen kihasználhatják szélsőséges erők. A trianoni béke utáni Magyarország túlélése és modernizációja nagymértékben függött attól, hogy képes volt-e alkalmazkodni az új helyzethez. A kényszerű területvesztés ugyan súlyos következményekkel járt, de az ország képes volt a megújulásra. Magyarország gazdasági stabilizációja és kulturális regenerációja azt mutatja, hogy a válsághelyzetekből is van kiút és lehetőség a fejlődésre.

C) szöveg

A trianoni békéről szóló hazai közbeszéd gyakran leegyszerűsítve értelmezte az eseményeket. A történeteket azonban nem lehet kizárólag igazságtalan külső diktátumként értékelni. A kollektív emlékezet idealizálja a történelmi Magyarország egységét, miközben a korszakot társadalmi feszültségek is jellemezték. A Monarchia széthullása, a nemzetiségi elítélés törekvései és a háborús vereség mind hozzájárultak a helyzet kialakulásához. A történelmi Magyarországon jelentős nem magyar népesség élt, és sokuk reális politikai alternatívának tekintette az elszakadást. Megkérdőjelezhető az is, hogy Trianon kizárólagos magyarázata lenne a későbbi politikai kudarcoknak. A két világháború közötti revíziós politika sokszor belpolitikai eszközökké vált, ami torzította a külpolitikai helyzetértékelést. A trianoni béke gazdasági következményeit sem lehet csupán tragédiaként bemutatni: bizonyos ágazatok épp a kényszerű alkalmazkodás miatt fejlődtek.

D) szöveg

A trianoni béke a magyar történelem egyik fordulópontja volt, meghatározta az ország 20. századi fejlődését. A határok átrajzolása új politikai, gazdasági és társadalmi kereteket teremtett. A korszak modernizációs erőfeszítései részben éppen a veszteségből fakadó kényszerhelyzet eredményei voltak. A kisebbségi sors problémája hosszú távon meghatározta a magyar külpolitikát és identitást. A második

világháború, majd a szocialista korszak szintén a trianoni örökség keretei között zajlott, újabb kihívásokkal. A rendszerváltás után a határon túli magyarok helyzete ismét központi kérdéssé vált. A 21. századi magyar nemzetpolitika és regionális együttműködések (EU, V4, kisebbségi jogi keretek) már egy másik történelmi térben értelmezik Trianon következményeit.

Csoportos prezentációk (15 perc)

Minden csoport 2-3 percben bemutatja a posztert.

A tanár lehetséges kérdései:

- *Miben különbözött a tradicionális és a példakereső értelmezés?*
- *Miért nehéz néha megkülönböztetni a genetikus és a kritikus narratívát?*
- *Hol találkoztok ezekkel a narratívákkal a mindennapokban?*

Vita (10 perc)

Lehetséges tanári kérdések:

- *Lehet-e ugyanarról az eseményről négy teljesen eltérő, mégis igaz történetet mesélni?*
- *Melyik narratíva áll hozzájuk legközelebb?*
- *Melyik volt számukra a legmeglepőbb?*
- *Melyik mutatja be a múlt összetettségét?*
- *Melyik narratíva áll a legközelebb ahhoz, amit a tankönyvek használnak?*

Otthoni munka

A diákok válasszanak egy történelmi eseményt (pl. 1956, honfoglalás, Mohács) és ők írjanak narratívát róla valamelyik narratív típusnak megfelelően.

A tanulás eredményességének jelei

- A tanulók felismerik a narratívátípusokat.
- Tudnak példákat adni mindegyikre.
- Értik, hogy a történelem nem egyféle „kész” történet.
- Képesek kritikus és generatív szemlélettel gondolkodni.

5. Összegzés

Az érett történelmi gondolkodás fontos mércéje, hogy a diákok már képesek a múlt, a történelem és a történelmi interpretáció fogalmát helyesen értelmezni, helyes kép alakul ki bennük a múltban történtek és az azokról készült interpretációk viszonyáról. Megértik, hogy a történelmi interpretáció konstrukció, amely valamilyen értelmet és

jelentést akar adni a múltban lezajlott eseményeknek és változásoknak, és amelyet a forrásokra támaszkodva egy adott szerző a maga szempontjai és céljai szerint alkot meg. Ezért még abban az esetben is, amikor a történelmi tények egyértelműen megállapíthatók, az interpretációkban kapott jelentőségük és jelentésük nagymértékben eltérhet egymástól. A legjellemzőbb történelmi narratívák legjellemzőbb típusainak megismerése jól kiválasztott példákon keresztül segíthet felismerni mindezeket. A tankönyvi narratívától eltérő interpretációk egymás mellé állítása és összehasonlítása érdekes és motiváló feladat és szemléletformáló tapasztalat lehet a tanulók számára. A Rüsen-féle négy megközelítésmód megismerése hasznos a multiperspektivikus történelemszemlélet kialakítása szempontjából is, hiszen segít megérteni, hogy a különböző szempontú narratívák egymást kiegészítve sokrétűbb és árnyaltabb képet adnak a múlttól, mint külön-külön. Annak megértése pedig, hogy egy eseményről több, egymással versengő narratíva is létezhet, a történelmi tudás természetéről szóló, episztemikus tudást is magasabb szintre emeli.

IRODALOM

- KOJANITZ László (2019): A történelmi tudat fejlesztésének jelentősége és problémái: Harcba szállunk-e az „intellektuális alvilággal”? *Iskolakultúra* 29(11). 54–77.
<https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2019.11.54>
- KÖRBER, A. (2018): An online comment to Lévesque, S. (2018): Removing the “Past”: Debates Over Official Sites of Memory. *Public History Weekly*, 6(29).
<https://doi.org/10.1515/phw-2018-12570>
- LÉVESQUE, S. (2018): Removing the “Past”: Debates Over Official Sites of Memory. *Public History Weekly*, 6(29).
<https://doi.org/10.1515/phw-2018-12570>
- RÜSEN, J. (2006): Historical Consciousness: Narrative, Structure, Moral Function, and Ontogenetic Development. In Seixas, P. (Ed.), *Theorizing Historical Consciousness*. Toronto, Canada: University of Toronto Press. 63–85.